

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічної теорії,
макро- і мікроекономіки

ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗРУШЕННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ ХХІ СТ.

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції

15 – 16 жовтня 2015 року

ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗРУШЕННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ ХХІ СТ.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ, МАКРО- І МІКРОЕКОНОМІКИ**

**УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК м. ШМАЛЬКАЛЬДЕН, НІМЕЧЧИНА
УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ЕКОНОМІКИ (ISM), м. ВІЛЬНЮС, ЛИТВА
СХІДНО-КАЗАХСТАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
Д. СЕРИКБАЄВА, м. УСТЬ-КАМЕНОГОРСЬК, РЕСПУБЛІКА КАЗАХСТАН**

ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗРУШЕННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ ХХІ СТ.

**МАТЕРІАЛИ
II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

15 – 16 жовтня 2015 року

м. Київ

УДК 330.1 (3; 5; 8)
JEL A1; B4; D00; E00; O3

Рекомендовано для розміщення
на веб-сайті економічного факультету
Вченою радою економічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Протокол № 2 від «8» вересня 2015 року)

Парадигмальні зрушення в економічній теорії XXI ст.: Матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. – 501 с.

Редакційна колегія:

д-р екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України В.Д. Базилевич,
д-р екон. наук, проф. А.І. Ігнатюк,
д-р екон. наук, доц. Т.В. Гайдай,
д-р екон. наук, доц. А.О. Маслов,
канд. екон. наук, доц. Л.О. Баластрик,
канд. екон. наук, доц. В.І. Кондрашова-Діденко,
канд. екон. наук, доц. О.В. Красота,
канд. екон. наук, доц. О.П. Нестеренко.

Представлені у матеріалах науково-практичної конференції тези учасників подані в авторській редакції та відображають власну наукову позицію авторів.

Автори тез несуть повну відповідальність за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, наукової термінології, імен власних, джерел посилання.

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015

ЗМІСТ

Секція 1.

**ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ У ВИМІРІ ІСТОРІЇ
ТА СУЧАСНОСТІ**

Базилевич В.Д. <i>Імператив економічного розвитку в контексті відповідальності перед глобальним майбутнім .....</i>	13
Гриценко А.А. <i>Логіко-історичні основи парадигмальних зрушень в економічній теорії ХХІ століття .....</i>	18
Зверяков М.І. <i>Економічна теорія в умовах нових історичних викликів .....</i>	22
Філіпенко А.С. <i>Епістемологічна структура економічної парадигми .....</i>	28
Тарасевич В.М. <i>Про національний колорит економіко-теоретичного знання .....</i>	32
Бодров В.Г. <i>Сучасна еволюція економічної теорії і практика державного регулювання економіки .....</i>	36
Гальчинський А.С. <i>Начала ноестичної парадигми економічних знань .....</i>	40
Зайцев Ю.К. <i>Діалектика співвідношення суб'єктивного мислення та об'єктивної логіки економічного розвитку в економічних дослідженнях .....</i>	43
Степаненко С.В. <i>Принципи історизму та генезису в економічних дослідженнях .....</i>	48
Леоненко П.М. <i>Ортодоксія та гетеродоксія в економічній теорії початку ХХІ ст.: інтелектуальна конкурентоспроможність, парадигмальні зміни і перспективи розвитку .....</i>	52
Фещенко В.М. <i>Актуалізація історико-економічних підходів у методології сучасного аналізу господарських систем .....</i>	56
Малий І.Й. <i>Вплив інформаційної та глобалізаційної експансії на дифузю економічної науки .....</i>	59
Липов В.В. <i>Міждисциплінарність в економічних дослідженнях і стратегії інституціонального забезпечення інтеграції України у глобальну економіку .....</i>	63

МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Радченко В.В. <i>Розвиток економічної теорії та парадигмальні зрушення: проблема взаємозв'язку із реальним економічним розвитком .....</i>	67
Лемещенко П.С. <i>Современная экономика и наука: для развития методология имеет приоритетное значение .....</i>	71
Небрат В.В. <i>Нова парадигма економічного розвитку України .....</i>	77
Гражевська Н.І., Скотний П.В. <i>Система економіко-теоретичного знання у нелінійних вимірах синергетики .....</i>	81
Ільїн В.В. <i>Проблема "позитивного" і "нормативного" в економічній науці .....</i>	84
Гайдай Т.В. <i>Методологічна рефлексія щодо історичних форм розвитку економічної науки .....</i>	88
Москаленко О.М. <i>«Політизація економічного та економізація політичного» і предмет досліджень сучасної політичної економії .....</i>	92
Лобозинська С.М. <i>Філософсько-методологічні аспекти дослідження політики регулювання банківської системи .....</i>	98
Осик Ю.И., Айнабек К.С., Даулетова А.М. <i>О предпосылках концептуальных сдвигов в экономической науке .....</i>	101
Нестеренко О.П. <i>Теорія та історія в сучасному економічному дискурсі .....</i>	105
Ушаповський Ю.В. <i>Історико-економічні дослідження у площині сучасної філософії науки ....</i>	110
Шевченко О.О. <i>Генезис господарської системи в світовій економічній думці: теоретико-методологічні засади дослідження .....</i>	114
Кондрашова-Діденко В.І., Діденко Л.В. <i>Економічна теорія: основи парадигмальності .....</i>	118
Красота О.В. <i>Цінність пізнавального та нормативного аспектів економічної науки ....</i>	121
Назаров І.В. <i>Світоглядні основи деяких парадигмальних засад класичної політичної економії .....</i>	126
Стрижак О.О. <i>Онтологічні передумови дослідження соціально-економічної реальності .....</i>	130
Галабурда М.К. <i>Методологія теорії і практики постсоціалістичної трансформації .....</i>	133

Бицюра Ю.В. <i>Теоретико-методологічні зрушення в економічній науці відповідно до ознак постіндустріального суспільства .....</i>	136
Кудінова А.В. <i>Глобальні виміри сучасної політичної економії .....</i>	140
Солом'янюк П.Г. <i>Методологічні проблеми економічної теорії в контексті наслідків глобалізації .....</i>	143
Колач С.М, Василина О.Р. <i>Фактор часу та його раціональність в економіці .....</i>	147
Томчук-Пономаренко Н.В. <i>Сучасні напрями теоретико-практичних досліджень в економічній теорії .....</i>	150
Сторощук Б.Д. <i>Діалектика трансформації предмета економічної науки в контексті парадигми економічної влади .....</i>	154
Колядич О.І. Погорєлов С.Б. <i>Функціональна структура господарства як елемент системної парадигми .....</i>	157
Лавриненко В.М., Логінов М.М. <i>Війна як суспільний феномен (філософсько-економічні виміри) .....</i>	163
Яциковський Б.І. <i>Парадигма як модель дослідження взаємовідносин людини і довкілля в процесі господарської діяльності .....</i>	168
Бодрова Д.В. <i>Проблема неоднорідності економічних систем у посткласичній політичній економії .....</i>	171
Мага А.М. <i>“Спір про метод”: сутність та наслідки .....</i>	176
Дікун А.А. <i>Середній клас як предмет дослідження сучасної політичної економії .....</i>	180
Цапівська М.В. <i>Інноваційні аспекти в дослідженні господарських систем .....</i>	184
Шебеко Ю.В. <i>Закони ринкової економіки та закони розвитку суспільства: діалектика їх взаємозв'язку та реалізації у сучасній теоретичній думці .....</i>	188
Чинчик А.А. <i>Концепція оподаткування М. Алексєєнка .....</i>	192

**Секція 2.
СТРАТЕГІЇ ТА МОДЕЛІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ**

Радіонова І.Ф. <i>Аналіз макроекономічної політики як предмет економічної теорії .....</i>	195
Науменкова С.В. <i>Трансформація ролі та функцій центральних банків в країнах з нестійкими економіками .....</i>	199
Ванишвили М.М., Жгенти К.А. <i>Основные направления миграционной политики в Грузии .....</i>	202
Слухай С.В. <i>Еволюція методологічних підходів до аналізу функціонування сектора державного управління .....</i>	206
Осецький В.Л. <i>Технологічна парадигма моделювання циклічності економічного розвитку .....</i>	210
Супрун Н.А. <i>Корпоративна соціальна відповідальність як механізм забезпечення інтеграції України в ЄС на принципах сталого розвитку .....</i>	214
Ходаківський Є.І. Пугачова Н.С. <i>Синергетико-геіштальтна парадигма ноорозвитку макроекономічних та екологічних процесів .....</i>	218
Голубка С.М. <i>Парадигмальний підхід до дослідження інституціалізації фінансового господарства .....</i>	222
Циба Р.П. <i>Організаційні аспекти управління державними фінансами в Україні та проблеми запозичення міжнародного досвіду .....</i>	225
Баластрик Л.О. <i>Проблеми оцінки ефективності діяльності державних службовців .....</i>	228
Клименко В.І. <i>Особливості діяльності кредитних спілок США та можливість використання позитивного досвіду в кредитно-кооперативному секторі України .....</i>	231
Хрустальова В.В. <i>Державний сектор економіки в аспекті тенденцій світового розвитку ...</i>	234
Ванишвили Н.М., Хачапуридзе Д.З. <i>Актуальные проблемы трудовой миграции в Грузии .....</i>	238
Гура В.Л. <i>Особливості креативної економіки .....</i>	242
Ілюхіна В.В. <i>Реалії конкурентоспроможності національної економіки України .....</i>	245

Патлатой О.Є. <i>Загальне та особливе в національних інноваційних системах країн з трансформаційною та розвитковою економікою .....</i>	248
Артеменко І.Л. <i>Макроекономічне регулювання інвестиційної діяльності за умов економіко-політичної нестабільності .....</i>	252
Маслов Д.С. <i>Сущность государственного долга и его отличие от отдельной ссуды .....</i>	256
Осецька Д.В. <i>Політична економія фіскальної консолідації в умовах системної кризи .....</i>	259
Черевко О.І. <i>Особливості запровадження та розвитку трансфертного ціноутворення в Україні .....</i>	263

**Секція 3.
ФІРМИ І РИНКИ:
ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ**

Горняк О.В., Доленко Л.Х. <i>Методологічні принципи аналізу сучасної фірми .....</i>	266
Ігнатюк А.І., Ковтун Н.В. <i>Глобалізація компаній та ринків: кількісний вимір та оцінка наслідків ....</i>	269
Галушка З.І. <i>Поведінкові аспекти розвитку відносин власності .....</i>	273
Старостіна А.О., Кравченко В.А. <i>Підприємницькі ризики в умовах мирного та квазівоєнного періодів функціонування української економіки: тенденції та закономірності .....</i>	277
Уманців Ю.М. <i>Трансформація ролі корпорацій у глобальній економіці .....</i>	281
Герасименко А.Г. <i>Аналіз векторів впливу переконуючої реклами на величину втрат суспільного добробуту .....</i>	283
Лозова Г.М. <i>Роль експоненціального зростання у формуванні конкурентоспроможності бізнесу .....</i>	286
Вітренко А.О. <i>Трансформація життєвого циклу послуги в умовах постіндустріального суспільства .....</i>	290
Магійович Р.І. <i>Місце, роль та поведінка людини в економічній науці .....</i>	294

Ткаченко Я.С. <i>Концесія як механізм передачі приватним інвесторам об'єктів, що належать до природної монополії .....</i>	298
Гечбаия Б.Н. <i>Некоторые вопросы оценки региональной конкурентоспособности .....</i>	302
Ожелевська Т.С. <i>Проблеми формування конкурентного середовища на аграрному ринку України .....</i>	306
Щербакова Т.А. <i>Ринок освіти: стан та перспективи розвитку .....</i>	310
Єрмоленко В.А. <i>Наноекономічний сегмент виробництва .....</i>	314
Mostepaniuk Alla <i>World experience of implementation of social responsibility projects in market economy .....</i>	317
Мельник Т.Г. <i>Оплата праці: сучасні реалії та перспективи розвитку .....</i>	320
Попович М.М. <i>Природа інноваційно-інвестиційного підприємництва: раціональність – ірраціональність – ірраціональність .....</i>	324
Гудзь Г.О. <i>Роль страхового захисту аграрного підприємництва за участю держави .....</i>	328
Ерастов В.І. <i>Впровадження Інтернет-страхування як системи реінжинірингу страхових бізнес-процесів .....</i>	331
Соболева М.В. <i>Теоретичні засади обґрунтування конкурентоспроможності та конкурентних переваг підприємства в галузі .....</i>	334
Семенчук І.А. <i>Функціонування та розвиток ринку страхування цивільно-правової відповідальності власників автотранспортних засобів .....</i>	338
Заколюдажний В.О. <i>Використання інновацій в перестраховій діяльності .....</i>	341
Шимків С.А. <i>Добровільне страхування від нещасних випадків в Україні: проблеми та перспективи розвитку .....</i>	343
Юхименко В.М. <i>Фінансова стійкість та фінансова надійність страхових організацій: співвідношення понять .....</i>	346

**Секція 4.
ІНФОРМАЦІЙНО-ЗНАННЄВА ТА МЕРЕЖЕВА
ЕКОНОМІКА**

Білоцерківець В.В., Завгородня О.О. <i>Проблеми та перспективи модернізації методологічної платформи дослідження нової інноваційної економіки .....</i>	349
Колот А.М., Герасименко О.О. <i>Розвиток концепту гідної праці в умовах становлення нової економіки ...</i>	353
Ушенко Н.В. <i>Гуманістичні імперативи економіки знань .....</i>	357
Маслов А.О. <i>Інформаційно-знаннева економіка в контексті еволюції теоретичного знання .....</i>	359
Якобчук В.П., Якобчук В.А. <i>Роль економічної інформації в управлінні якістю логістики на ринку зерна в умовах глобалізації .....</i>	364
Сизоненко В.О. <i>Сучасні реалії та перспективи відтворення людського капіталу .....</i>	368
Рилач Н.М. <i>Глобальна парадигма інноваційного розвитку .....</i>	372
Гірник Є.В. <i>Особливості інтелектуального капіталу в контексті глобалізації .....</i>	375
Вірченко В.В. <i>Еволюція методологічних підходів до дослідження сутності інтелектуальної власності .....</i>	378
Лебедева Л.В. <i>Сучасні теорії постіндустріального суспільства .....</i>	383
Дейнека Т.М. <i>Основні суперечності епохи інформаційної глобалізації .....</i>	387
Філюк В.В. <i>Корпоративні мережі як об'єкт економіко-теоретичного аналізу .....</i>	491
Прокоф'єва Г.С. <i>Роль кластерних та мережеских структур в сучасній економіці .....</i>	495
Гражевська А.О. <i>Сутність та специфіка сучасних рентних відносин .....</i>	497
Самойлович Д.О. <i>Креативність інтелектуальної діяльності в постіндустріальному суспільстві .....</i>	401
Палійчук О.О. <i>Перспективи розвитку українського ринку ВРМ-систем .....</i>	404
Туль С.І. <i>Особливості праці в умовах віртуалізації економіки .....</i>	407

Титенко О.А.

Формування системи економічних та соціальних суперечностей інформаційного суспільства 411

Секція 5.

СТРУКТУРА ТА ВЕКТОР ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН

Anton Oleinik

Between The West and The East: Ukrainian Economic Thought at The Crossroads 415

Пустовійт Р.Ф.

Вплив домінуючого інституційного генотипу на трансформації в економіці країни 419

Пилипенко Г.М., Пилипенко Ю.І., Литвиненко Н.І.

Регіональна ментальність українців у вимірі Г. Хофстеда 423

Жаворонкова Г.В., Жаворонков В.О.

Парадигмальне моделювання дослідження інституціональних змін в інформаційній економіці 427

Сидорович О.Ю.

Теоретико-методологічний модус інституціональної архітектоніки оподаткування 431

Саприкіна Н.В.

Громадянське суспільство у контексті сучасних соціально-економічних трансформацій 435

Коваленко О.М.

Інституціональні засади трансформації відносин власності у «новій економіці» 439

Волошенюк В.В.

Концепція навчання і просування підприємництва в Україні 443

Кирильчук О.В.

Інституційні зміни в умовах трансформації економіки 447

Новікова І.Е.

Trust is an institutional basis for the effectiveness of the financial sector 450

Скиба М.В.

Держава та інституційні зміни 454

Васьковська Н.О.

Інститути соціально-економічної сфери господарської системи суспільства у вимірі економічної історії 457

Даруга І.А.

Соціальні аспекти трансформації інституційного середовища 459

Ціва Ю.Г.

Теорія контрактів як напрямок неоінституціональної теорії: зміст та методологія 462

**Секція 6.
ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ**

Каленюк І.С., Куклін О.В. <i>Управління ризиками розвитку освіти в умовах глобалізації .....</i>	465
Прушківський В.Г., Прушківська Е.В. <i>Вплив державних та ринкових методів на формування секторальної структурної політики .....</i>	470
Жаліло Я.А. <i>Сприяння інтернаціоналізації малого бізнесу як засіб реалізації експортного потенціалу економіки України .....</i>	473
Зеліско Н.Б., Мельник В.Й. <i>Формування сучасної парадигми менеджменту в умовах глобалізації .....</i>	477
Шевченко В.Ю. <i>Багатомірність кризи та стабілізація банківської системи України .....</i>	480
Трохименко В.І. <i>Фінансіалізація та диспропорційність розвитку сучасних економічних систем .....</i>	483
Дідич З.А. <i>Валютний курс як буфер від зовнішніх шоків .....</i>	487
Калінкова І.Ю. <i>Підвищення ефективності таргетування показників монетарної політики України шляхом активізації дії механізму трансмісії економічних шоків .....</i>	489
Полінчук К.І. <i>Приватизація як важлива складова успішної реалізації інвестиційної політики .....</i>	493
Дугчак А.В. <i>Нерівномірність розподілу доходів в Україні: методологія оцінювання та реальний стан .....</i>	496
Буник Ю.О. <i>Сутність і рушійні сили міжнародної трудової міграції в умовах глобалізації .....</i>	499

О.Ю. Сидорович, канд. екон. наук, доц., докторант,
Тернопільський національний економічний університет

ТЕОРЕТИКО–МЕТОДОЛОГІЧНИЙ МОДУС ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ АРХІТЕКТОНІКИ ОПОДАТКУВАННЯ

Однією з найбільш історично давніх та суспільно значимих сфер економічної діяльності держави є оподаткування. Тому, дослідження його специфіки, природи реалізації та генезису на різних рівнях економічного розвитку суспільств, а також в контексті аналізу статичної та динамічної, інституціональної природи прояву є предметом наукового пошуку фахівців мультиплікативних напрямів економічної науки. Впродовж останніх десятиліть здійснювались неодноразові спроби формування парадигми оподаткування як певного теоретичного універсуму, що забезпечував би врахування методологічних засад розвитку науки, системного перегляду існуючих концепцій, та побудови адекватного понятійно –категоріального апарату та основи новітніх методів наукового пізнання в сфері фіску.

Досить модерним в цьому плані є концептуальний базис інституціональної архітекtonіки, сформований колективом вітчизняних науковців на чолі з відомим українським теоретиком А.Гриценком, в трактуванні яких це певна «структура інститутів, що утворюється з взаємозв'язків способу мислення та дій людей, правил, норм, стереотипів, традицій, закладів та інших соціальних утворень в їх співвідношеннях з суттю і загальним естетичним планом побудови суспільної системи» [1, с. 32]. До формування її теоретичного підґрунтя долучилися і інші вітчизняні науковці, зокрема: В. Дементьєв, І. Малий., В. Мандибура, С. Степаненко, А. Чухно, О. Яременко та ін. [2]. Окремі дослідники досить ефективно адаптували дану концепцію до розробки ряду суміжних напрямів дослідження, в тому числі до розгляду закономірностей функціонування та тенденцій розвитку інституціональної архітекtonіки оподаткування.

Пізнання інституційної архітекtonіки оподаткування в розрізі диференційованих інституціональних одиниць, що існують у певному просторі і часі, а також процесів і зв'язків між ними вимагають комплексного дослідження, складність здійснення якого зумовлюється багатоплановістю та багаторівневістю об'єкту пізнання, необхідністю його належної онтологічної та гносеологічної ідентифікації. Термін «інституційна архітекtonіка» як категорійна конструкція, що вміщує декілька рівнів понятійних структур, є не чим іншим як системою елементів, які в результаті взаємодії утворюють цілісну конструкцію, що відображає композиційну єдність та взаємозв'язок ієрархічних складових. Елементи інституціональної архітекtonіки, як динамічної конструкції описуються наступними характеристиками: формою, що представлена у вигляді певної конструкції; змістом, що відображає взаємозв'язок елементів системи; просторово-часовим розміщенням, що

характеризує зв'язок внутрішньої і зовнішньої сфер організації, як співвідношення форми і змісту у визначений конкретний момент часу.

Зауважимо, що інституціональна архітектура оподаткування складається з двох підсистем, представлених у вигляді формальних і неформальних інститутів. При цьому, інститути оподаткування ми трактуємо як *комплекс формальних і неформальних норм, правил поведінки та обмежень, механізмів їх здійснення з метою забезпечення реалізації і регулювання відносин відчуження і привласнення різними рівнями державної влади частини доходів платників, акумуляції її у централізованих фондах фінансових ресурсів для забезпечення задоволення інтересів різних суспільних груп.*

Згідно з правилом золоті пропозиції передумовою правильної побудови інституціональної композиції даного типу є співвідношення формальних і неформальних інститутів. Першопочатково, на перших етапах зародження інституціональних структур, безумовно більшою композиційною частиною виступали неформальні інститути, існуючі у вигляді традицій, культурних стандартів та усталених ментальних норм поведінки. Однак, в процесі суспільного розвитку відбулася формалізація окремих, найбільш ефективних за певних умов та результативних для відповідних пріоритетів стандартів взаємодії, що на рівні інституціональної архітектури позначилося переміщенням формальних і неформальних полюсів.

Авторське бачення інституціональної архітектури подано на рис. 1. у вигляді візуалізованого модусу. Усвідомлюючи певну спрощену схематичність такого представлення, все ж вважаємо, що воно відображає загальні характеристики та форми взаємозв'язку інститутів, як особливих утворень суспільної системи, що втілюючись в предметних, соціально – економічній, ідеологічній та інших формах зумовлюють формування інституціональної архітектури суспільства.

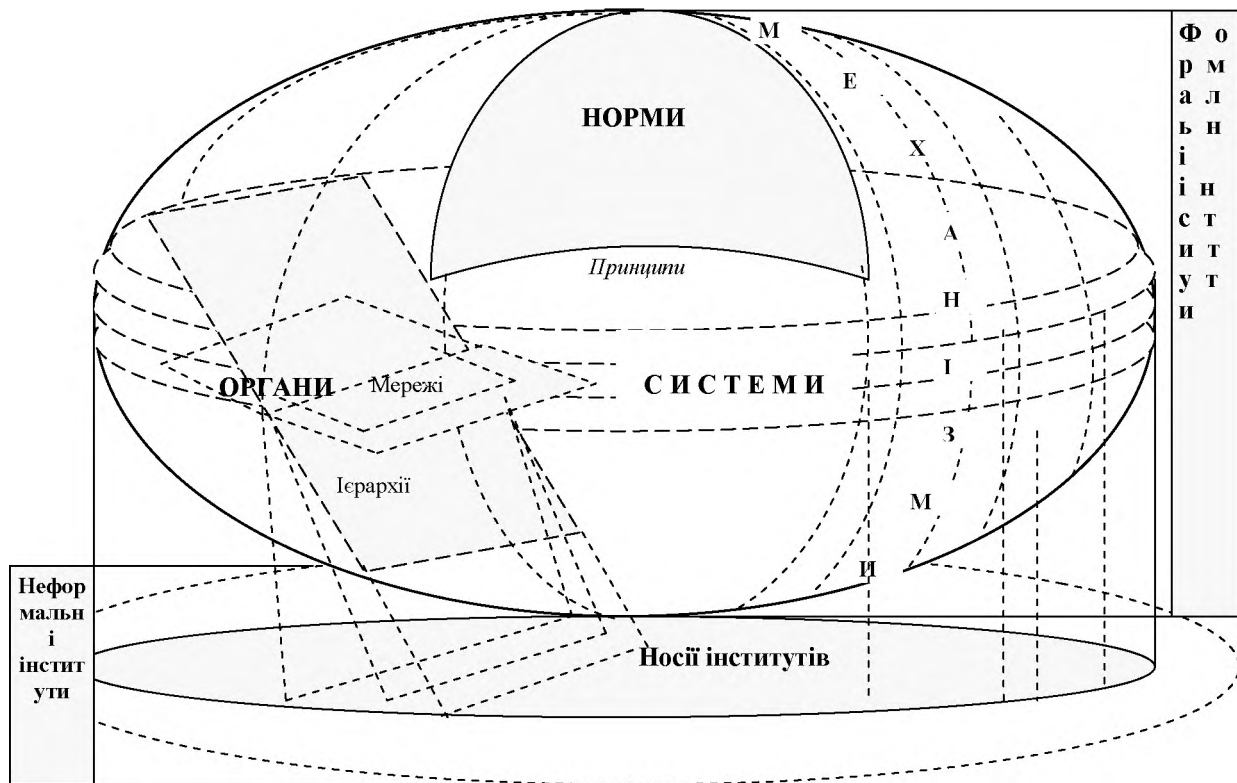
Формування і трансформація інститутів оподаткування здійснюється завдяки запровадженню відповідних норм, як загальнообов'язкових формально-визначених правил поведінки, встановлених уповноваженими органами влади, що визначають межу допустимого у взаємодіях учасників податкових правовідносин, та забезпечені державним примусом.

Інститут оподаткування зароджується на ранніх етапах цивілізаційного розвитку, видозмінюючись в процесі суспільних трансформацій, в кінцевому підсумку стає тим важливим суспільним інститутом, якому відводиться роль конституційного регулятора пріоритетності та рівня задоволення різноспрямованих інтересів.

Країни, з розвиненими демократичними стандартами та досконалою ринковою моделлю є найбільш наближеними до еталонної моделі інституціональної архітектури. На відміну від них, для держав, які перебувають на етапі «квантового переміщення» характерним є домінуванням неформальних інститутів або їх зрощення з формальними, що унеможливує чітке розмежування їх суті, природи функціонування та класифікаційних відмінностей. Однак, якщо формальні норми втілюють в собі тактичну та

МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

стратегічну форму реалізації податкової політики держави як уособлення її податкової доктрини, то неформальні норми є результатом тисячолітньої історії розвитку певної соціальної формації, відображаючи нашарування культурних норм, ментальних особливостей та стандартів суспільних взаємодій. Соціальні інститути будучи доволі різноманітними за приписуваними та здійснюваними ними функціями є елементами єдиного, органічно та генетично визначеного цілого, певної інституціональної системи що функціонує у вигляді цілісної єдності, здатної до саморозвитку та самовідтворення.

Рис. 1. Структурні елементи та взаємозв'язки елементів інституціональної архітекτονіки

Джерело: складено автором самостійно

Пошук способів підвищення ефективності норм оподаткування як ядра інституціональної архітекτονіки оподаткування, особливим чином залежить від дієвості відповідних принципів їх реалізації. Тому, принципи оподаткування будучи предметом пошуків науковців та практиків починаючи з часів виникнення держави, зумовлюють існуючі в різних країнах світу відмінності податкових систем за переліком податків, структурою податкової системи, способами сплати і методами формування податкових баз, порядком запровадження і відміни податків, формами реалізації податкового контролю.

Кожна країна, як самотуня соціально-економічна система характеризується особливою, неповторною сукупність методів, прийомів і способів реалізації структур інституціональної архітекτονіки, які на різних

ієрархічних рівнях надають функціонуванню податкового механізму заданій формальними нормами напрямом і координують його відповідно до встановлених ідеологічних та суспільних пріоритетів.

Одним з важливих аспектів інституціональної архітекtonіки є співвідношення в ній ієрархічних і мережевих структур [3, с. 55]. Якщо ієрархічні структури асоціюються з необхідністю, обов'язком та примусом, то мережеві їх аналоги надають більшої свободи волевиявлення їх носіям, створюючи можливість функціонування в формально окреслених межах на основі внутрішніх мотивацій. Тому, форма підпорядкування інститутів визначає перебіг інституціональної еволюції.

Отже, інституціональна архітекtonіка, виступаючи еволюційним відбитком інституціональної структури суспільства, дозволяє не лише усвідомити діалектичні взаємозв'язки та протиріччя її елементів, тенденції інституціональних змін, але завдяки усвідомленню інституціональної місії держави скеровувати та корегувати перебіг процесів в інституціональному просторі соціально – економічної системи держави.

Список використаної літератури

1. Гриценко А.А. Институциональная архитекtonика: предмет, основные законы, методология // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. – 2006. – Вип. 103-1.
2. Гриценко А.А. Институциональная архитекtonика и динамика экономических преобразований [монографія] / Под ред. д-ра экон. наук А.А. Гриценко. – Х. : Форт, 2008. – 928 с.
3. Гриценко А.А. Иерархия и сетевые структуры в институциональной архитекtonике экономических систем // Научные труды ДонНту. Серія:экономическая. – 2007. – Вып. 31-1.